

УДК 331.5

Н.С. Красножон, канд. екон. наук

Кіровоградський національний технічний університет

Цільові пріоритети регулювання сегментованого ринку праці на регіональному рівні

Стаття присвячена поглибленню розуміння процесів сегментації національного та регіонального ринків праці. Доведено, що інноваційний розвиток сегментованого ринку праці стримується багатьма чинниками-блокаторами. Відповідно, з метою подолання протиріч на сегментованому ринку праці надано практичні рекомендації щодо його регулювання на регіональному рівні за умов інноваційних змін економіки країни.

регіональний ринок праці, процес сегментації, цільові пріоритети регулювання, механізм

Н.С. Красножон

Кіровоградський національний технічний університет

Целевые приоритеты регулирования сегментированного рынка труда на региональном уровне

Стаття посвящена пониманию процессов сегментации национального и регионального рынков труда. Доказано, что инновационное развитие сегментированного рынка труда сдерживается многими факторами-блокаторами. С целью преодоления противоречий на сегментированном рынке труда предоставлены практические рекомендации относительно его регулирования на региональном уровне при условиях инновационных изменений экономики страны.

регіональний ринок праці, процес сегментації, цільові пріоритети регулювання, механізм

Постановка проблеми. Складний та неоднозначний процес ринкових перетворень в Україні зумовив слабкість державного впливу на розвиток регіональних ринків праці та їх сегментацію. Зокрема, соціально-трудова сфера регіонів характеризується посиленням протиріч між попитом і пропозицією на ринку праці, недосконалістю стимулів, необхідних для продуктивної зайнятості в офіційній економіці, прояву трудової та інноваційної активності населення. В результаті структурні зміни у зайнятості, наявні робочі місця майже не мають інноваційного змісту, інноваційний сегмент працівників представлений дуже обмежено, ускладнюється формування стійких мотивів до роботи в легальному секторі економіки, зростають обсяги тіньової зайнятості, гальмується інноваційний розвиток економіки регіонів, уповільнюється реалізація цілей соціального піднесення, економічного зростання, зміцнення конкурентоспроможності.

З огляду на вищесказане, на сьогоdnішньому етапі розвитку економічної теорії та практики постає потреба проведення ґрунтовних досліджень питання сегментації регіональних ринків праці в умовах інноваційного розвитку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання діагностики стану ринку праці як в національному, так і в регіональному розрізах неодноразово висвітлювали у своїх наукових працях В.В.Близнюк, О.А. Грішнова, А.М. Колот, Е.М. Лібанова, Л.С. Лісогор, І.Л. Петрова, М.В. Семикіна, Л.Г. Ткаченко та ін. Водночас, необхідно зазначити, що недостатня вивченість в практичній площині динаміки розвитку процесів на ринку праці, враховуючи його сегментований характер, заслуговує на окрему увагу та є актуальним питанням сьогоdnення.

Мета статті полягає у поглибленні розуміння процесів сегментації ринку праці та надання практичних рекомендацій щодо його регулювання на регіональному рівні за умов інноваційних змін економіки країни.

Виклад основного матеріалу. Рух України до інноваційної економіки потребує адекватних змін у сфері праці, зокрема, прогресивної сегментації ринку праці інноваційного типу, що відповідатиме світовим тенденціям інноваційного розвитку, потребам розвитку самозайнятості, підприємницької та інноваційної діяльності.

Однак здійснений аналіз засвідчує, що в Україні інноваційний розвиток національного ринку праці нині стримується багатьма чинниками-блокаторами, що виявляють себе на мега-, макро- та мезоекономічному рівнях, зокрема демографічними, економічними, соціальними, політичними, освітніми та іншими, що позначаються на формуванні трудових ресурсного забезпечення економіки країни та її регіонів. Окреслені тенденції віддзеркалюються у розвитку регіональних ринків праці, зокрема Кіровоградського.

Йдеться, передусім про такі наслідки впливу сукупності зазначених чинників, що ускладнюють інноваційний розвиток ринку праці, негативно відбиваючись на якості робочої сили:

1. Тенденції зменшення кількості населення України внаслідок гострої демографічної кризи, несприятливих соціально-економічних чинників. Так, за даними Державного служби статистики України станом на 1 січня 2011 року загальна кількість наявного населення України становила 45,8 млн. осіб, що менше показників 2001 р. на 3,1 млн. осіб. У Кіровоградському регіоні показник зменшення населення з кожним роком збільшується, відповідно за період 2001–2012 рр. наявне населення зменшилося на 144,5 тис. особи [2, с. 328; 3, с. 313].

2. Тенденції зменшення кількості найманих працівників в результаті демографічної кризи та трансформацій зайнятості. Зокрема, в Україні за 2010 р. налічувалося 12,6 млн. найманих працівників, що на 22,3 % або на 3,6 млн. менше, ніж у 2000 р. У Кіровоградській області цей показник залишається на відносно низькому рівні та за період 2000–2011 рр. зменшився на 65,9 % [2, с. 328; 3, с. 337].

3. Тенденції старіння робочої сили внаслідок явища загального старіння населення за умов зниження народжуваності (на початку 2012 р. частка осіб віком 65 років і старші у загальній кількості населення становила майже 17% по Кіровоградській області [3, с. 318]. Як наслідок маємо у складі працівників зростання частка людей старшого віку, які мають значно гірші, ніж молодь здібності до навчання, перенавчання, адаптації до змін, професійної мобільності, тобто звужуються можливості залучення працюючих до участі в інноваційних процесах.

4. Скорочення частки молоді на ринку праці, зумовлене старінням населення і міграціями переважно молодих працівників за межі України. У регіоні 2011 р 19,7 % штатних працівників знаходилася у передпенсійному та пенсійному віці, частка молоді 15-34 років становила лише 35,2 % [1, с. 39]. Таку тенденцію, як і попередню, відносимо до чинників, що обмежують можливості розвитку інноваційного сегменту ринку праці. Відповідно, уповільнення темпів економічного розвитку країни та її регіонів і, як наслідок, стагнація в економічній активності населення: попри економічне зростання, що спостерігалось, починаючи з 2000 р., збільшення обсягів зайнятості в легальному секторі економіки не відбувається (аналіз засвідчує зменшення кількості економічно активного населення віком 15–70 років з 511,1 тис. осіб в 2000 р. до 474 тис. у 2011 р. або на 7,3 % [3, с. 335]; зростанню економічної активності перешкоджає невідповідність попиту і пропозиції за обсягом і професійно-кваліфікаційною структурою, низька оплата праці).

5. Тенденції повільного підвищення рівня інтелектуалізації трудової діяльності в

регіонах України, не виняток і Кіровоградська область, у зв'язку з підвищеним попитом на працю малокваліфіковану, ручну, що зумовлює поширеність важкої фізичної праці у промисловому, сільськогосподарському виробництві, рибному господарстві, будівництві. Зазначені явища пов'язуємо з поширеними орієнтаціями роботодавців на використання трудових послуг дешевої робочої сили, які обмежують інвестування у розвиток людського капіталу, зумовлюють підтримання низької продуктивності праці, уповільнення процесів модернізації економіки.

6. Існуючі умови трудової діяльності в Україні відстають від сучасних вимог до інноваційного розвитку сфери праці, оскільки залишається дуже високою частка працівників, зайнятих трудовою діяльністю в умовах, що не відповідають санітарно-гігієнічним нормам (щодо Кіровоградської області, показник невідповідності сягає понад 18938 особи або 21,3% облікової кількості штатних працівників на кінець 2011 р.) [3, с. 362]. Зазначимо, що особливо небезпечною залишається праця у промисловості, де кожен третій працівник піддається шкідливому впливу одразу декількох несприятливих чинників – перевищення гранично допустимих норм вібрації, впливу хімічних речовин, шуму, ультразвуку, інфразвуку, пилу тощо

Аналіз сегментованого ринку праці на рівні регіону, країни показав, що його розвиток та сегментація знаходяться під суперечливим впливом множини чинників, які діють переважно стихійно, при цьому вплив інноваційних чинників залишається вкрай слабким та нерегульованим. Подолання цього дисбалансу потребує забезпечення інноваційного розвитку сегментованого регіонального ринку праці на основі його цілеспрямованого регулювання. При цьому цільовими пріоритетами регулювання регіонального ринку праці визначаємо такі (рис. 1).

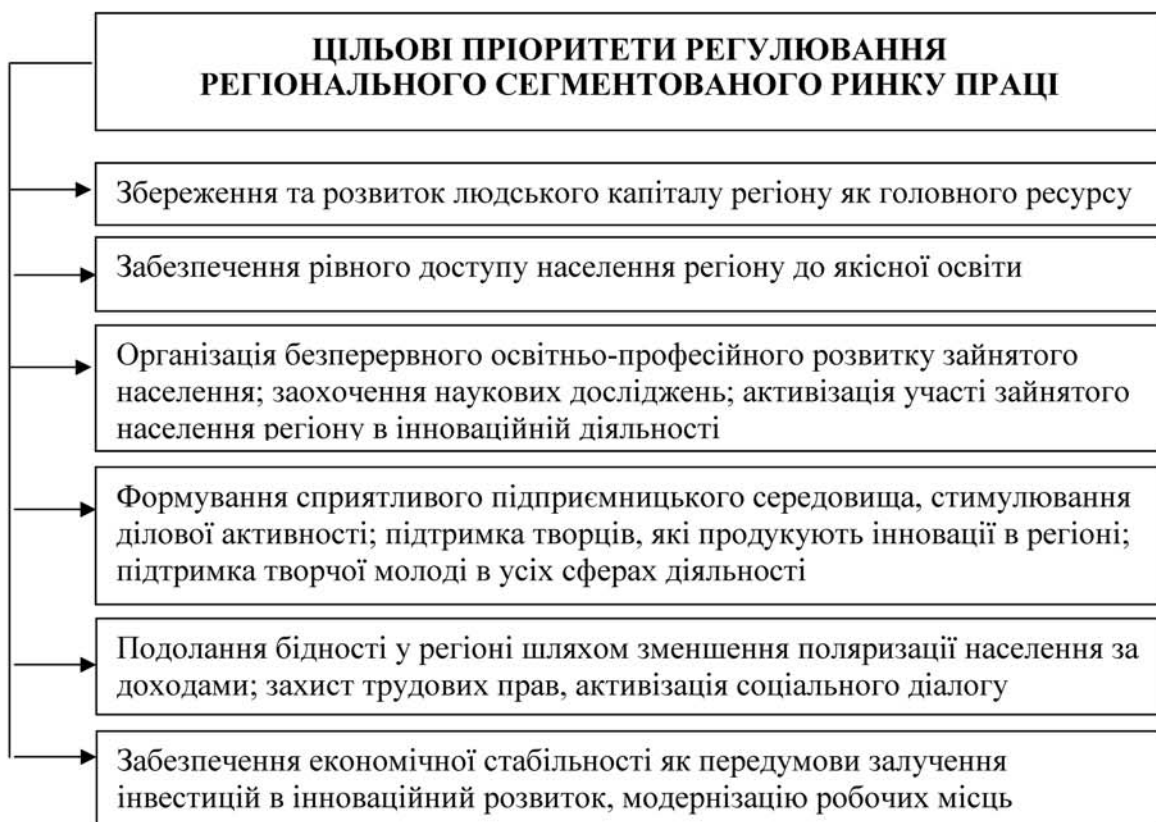

Рисунок 1 – Цільові пріоритети регулювання регіонального сегментованого ринку праці (розроблено автором)

На нашу думку, запропоновані вище рекомендації спрямовані на розв'язання

найбільш гострих суперечностей у розвитку сегментованого регіонального ринку праці з урахуванням того, що соціальну основу інноваційного сегменту становлять висококваліфіковані фахівці та робітники, а не власники (роботодавці). Визначення та реалізація цільових пріоритетів регулювання сегментованого регіонального ринку праці має слугувати підґрунтям для сталого розвитку регіону, підвищення добробуту населення, підвищення конкурентних позицій цього ринку серед інших регіональних ринків України. При цьому Кіровоградському регіону варто скористатися кращим досвідом регіонів, які мають значно вищі індекси людського розвитку (м. Київ, Харківська, Дніпропетровська, Запорізька, Донецька, Сумська і Полтавська області).

Узагальнюючи викладене, пропонуємо визначені цільові пріоритети регулювання сегментованого ринку праці покласти в основу дії механізму регулювання такого ринку в умовах інноваційних змін. Метою такого механізму, вважаємо, забезпечення системного регулювання сегментованого регіонального ринку праці для поширення та розвитку інноваційного сегменту, зростання частки працівників, здатних до освітньо-професійного розвитку, адаптації до змін, професійної та трудової мобільності, прояву інноваційної активності, підприємництва, генерування нових ідей тощо.

Дія пропонованого механізму базується на принципах:

- системності (передбачає, що складові механізму розглядаються як такі, що тісно взаємодіють, є взаємозалежними);
- комплексності (передбачає вивчення явищ, трансформацій на ринку через призму впливу комплексу різноманітних чинників та важелів);
- урахування цільових пріоритетів (передбачає визначені вище цільові пріоритети у регулюванні розвитку сегментів ринку);
- визначенні провідної ланки (такою ланкою у нашому прикладі вважаємо формування інноваційного сегменту ринку праці);
- гнучкості (вибір важелів та методів впливу гнучко змінюється в залежності від результатів моніторингу, здійсненої діагностики стану сегментів ринку, визначених недоліків і проблем у формуванні інноваційного сегменту).

Важливо враховувати, що здійснення регуляторних функцій потребує тісної взаємодії в цих питаннях усіх соціальних партнерів – влади, бізнесу, профспілок, недержавних організацій і фондів, громадських організацій. Провідну роль у регулюванні покладено на органи державної влади – обласну державну адміністрацію, його управління, які координують розвиток економіки, зайнятості, освіти, науки та розробляють напрями інвестування та інноваційного розвитку регіону. Важливі функції щодо регулювання сегментації ринку праці покладено на службу зайнятості, яка організовує професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації кадрів в регіоні у відповідності з актуальними потребами економічного та інноваційного розвитку регіону. Обласна державна адміністрація, служба зайнятості з участю соціальних партнерів визначають пріоритети інноваційного розвитку, завдання розвитку сегментованого ринку праці, розробляють інноваційні проекти та інвестиційні програми у сфері зайнятості, підготовки кадрів, здійснюють вибір важелів впливу для активізації інноваційної діяльності, розвитку підприємництва в регіоні, залучають інвесторів для створення нових та модернізації старих робочих місць, реалізації освітньо-професійних програм.

Висновки. За результатами дослідження можна зробити висновок, що інноваційний розвиток національного і Кіровоградського ринків праці стримується багатьма чинниками-блокаторами, які негативно відбиваються на якості робочої сили, її мобільності, адаптивних можливостях, що звужує можливості активного залучення працюючих до участі в інноваційних процесах найближчими роками. Визначено

цільові пріоритети регулювання сегментованого ринку праці, які передбачають забезпечення розвитку людського капіталу, формування сприятливого підприємницького середовища та стимулювання ділової активності, створення гідних умов праці та її оплати, зменшення соціальної поляризації у суспільстві. Реалізація цільових пріоритетів у практиці розвитку сегментованого ринку праці Кіровоградського регіону має сприяти нівелюванню негативних чинників-блокаторів та залученню важелів, які цьому сприяють формуванню інноваційного сегменту ринку праці.

Предмет подальших наукових досліджень доцільно доповнити методичним підходом до реалізації програм зайнятості, який, з одного боку, буде враховувати відмінності інноваційного розвитку його різних сегментів, а з іншого – забезпечувати умови гідної праці та соціального вирівнювання.

Список літератури

1. Економічна активність населення Кіровоградської області 2011 рік. / [статистичний збірник]. – за ред. Л.Б. Дівель. Головне управління статистики в Кіровоградській області, Кіровоград, 2012. – 110 с.
2. Статистичний щорічник України за 2010 рік: [статистичний збірник]. – К.: Державна служба статистики України, 2011. – 560 с.
3. Статистичний щорічник Кіровоградської області за 2011 рік: [статистичний збірник]. – Кіровоград: Головне управління статистики в Кіровоградській області, 2012. – 523 с.

N. Krasnozhan

Kirovograd National Technical University

Target priorities of the segmented labor market regulation at the regional level

The aim of the article consists in deepening of understanding of processes of market of labour and grant of practical recommendations segmentation in relation to his adjusting at regional level at the terms of innovative changes of economy of country.

The article is sanctified to understanding of processes of segmentation national and regional labour-markets. It is well-proven that innovative segmented market of labour development restrains temper many factors-blockers. With the purpose of overcoming of contradictions at the segmented market of labour practical recommendations are given in relation to his adjusting at regional level on conditions of innovative changes of economy of country.

It is possible to draw conclusion on results research, that innovative development of national and Kirovograd labour-markets restrains temper many factors-blockers, that negatively affect quality of labour force, her mobility, adaptive possibilities, that narrows possibilities of the active bringing in of working to participating in innovative processes in the nearest years. Realization of having a special purpose priorities in practice of segmented market of labour of the Kirovograd region development must assist leveling of negative factors-blockers and bringing in of levers that it is assisted to forming of innovative market segment.

keywords: regional labor market, the process of segmentation, target priorities regulatory mechanism

Одержано 21.03.13